

- вставати на позицію автора у вирішенні різних теоретичних і практичних проблем;
- виділяти головну думку в тому чи іншому тексті;
- підбирати приклади, що ілюструють різні позиції;
- знаходити позитивні моменти в різних позиціях вчених і педагогів;
- критично осмислювати найвідоміші і загальноприйняті точки зору в науці і практиці.

По-друге, робота з літературою не є єдиним видом самостійної роботи. В якості найважливішого виду самостійної роботи слід вважати наукову роботу студентів, у процесі якої у них повинна скластися дослідницька позиція. Висококваліфікований фахівець може не тільки (і не стільки) відтворити те, чого вчили у вузі, а й визначити, які види його умінь необхідні для вирішення тієї чи іншої проблеми, які умови потрібні для реалізації конкретного практичного досвіду, які аргументи слід врахувати при формуванні власної концепції. Він повинен вміти не відтворювати особливості тієї чи іншої теорії, а перевілюватися в представника будь-якої наукової школи і з цих позицій оцінювати різні проблемні та практичні ситуації. Особистісно орієнтоване навчання передбачає контроль не тільки рівня засвоєння зовнішнього змісту предмета, а й змісту внутрішнього (умінь, навичок, способів діяльності, особистісного розвитку здобувача вищої освіти). Зіставлення досягнутого результату із запланованим, досягнутого й початкового рівнів розвитку є основою для оцінки. Тенденція переходу до особистісно орієнтованого навчання, яка спостерігається в сучасному світі останні двадцять років – це не данина моді. Це необхідність використовувати більш ефективний механізм для того, щоб освіта виконувала свою функцію: готувала людей, які здатні ефективно брати участь в житті сучасного суспільства (з розрахунком на найближче майбутнє).

Література

1. Балл Г.А. Психологическое содержание личностной свободы: сущность и составляющие // Психологический журнал. – 1997. – №5. – С. 7-19.
2. Із скарбнички мудрих думок // Шкільний світ. – 2006. - №33-34. – С. 44.
3. Клокар Н.І., Слободянюк Н.Г., Стаднюк І.І. Концепція діяльності наукової лабораторії особистісно орієнтованого навчання та виховання // Організація та зміст діяльності наукових лабораторій інституту / За ред. Н.І. Клокар, О.В. Чубарук. – Біла Церква, 2005. – С.209.
5. Навчання в дії. Як організувати підготовку вчителів до застосування інтерактивних технологій навчання: Методичний посібник / А.Панченков, О.Пометун, Т.Ремех. – К.: А.П.Н., 2003. – 72 с.
6. Подмазін С.І. Особистісно-орієнтований освітній процес: принципи, технології // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 2. – С. 37 – 43.
7. Якиманская И.С. Технология личностно-ориентированного обучения в современной школе. – М.: Сентябрь, 2000. – 176 с.

Поповський А. М.

УКРАЇНСЬКІ ПРИЗВИЩА З КОМПОНЕНОМ *ЛИХ-*

1. У розмаїтій системі українських словотвірних лексичних одиниць певне місце посідають слова з компонентом *лих-* як серед загальноновживаної лексики, (*лихо, лихий, лиховісний, лиходій, лиходійство, лиходіяння, лихоліття, лихоманка, лихорадка, лихослів'я, лихословити* та ін.), фразеологізмів: *Доскочити лиха* - потрапити в біду; *Набратися* (ковтнути і т.п.) *лиха* – а) пережити горе, нещастя, неприємності; б) набідуватися; *Ударяти* (*ударити, кидати, кинути, бити*) *лихом об землю* – забувати горе, біду; не журитися і т. п.; *Знати* (*узнати, пізнати*) *почому, (почім) ківш (пуд, фунт, корець) лиха*; *Узнати, де лихо живе*; *Випити ківш лиха* – зазнати багато горя, страждань, клопоту, неприємностей, так і серед прізвищних назв: *Лихий, Лихенко, Лиховченко, Лиховид, Лиховоля, Лиходід, Лихацький, Лиховицький, Лихоротий, Лихоносенко, Лихолоб, Лихолай, Лихоліт, Лихолітченко, Лихолай* тощо.

2. Активне функціонування цього словотвірного елемента пов'язане із споконвічними подіями й обставинами суспільного життя українського люду, що викликали страждання, горе, біду, нещастя: *У всякого своє лихо, І в мене не тихо; Хоч не своє, позичене, А все-таки лихо* (Т.Шевченко). У щоденнику О.Довженко занотував: *«Моя повість «Україна в огні» не вподобалася Сталіну, і він її заборонив для друку і для постановки... Прикрита і замкнена моя правда про народ і його л и х о». Коли ж закінчиться Донбаське лихоліття і Путінська стратегія анексії чужих земель, ніхто не знає* (Укр. радіо, 19.09.2019).

3. На основі загальноновживаної лексики з таким компонентом в українській мові в процесі історичного розвитку сформувалися прізвищкові назви, що згодом закріпилися як офіційні прізвища і успадковувалися з покоління в покоління, зберігаючи ті характерні риси, які були властиві для першопосітків. Серед них виділяємо такі групи прізвищ, які характеризують такі риси людини:

а) здатність чинити лихо, страждання, проявляти задирикуватість чи паплюжити когось: *Лихавський, Лихавчук, Лиханський, Лихий, Лихенко, Лихобой, Лиховець, Лиховецький, Лиховицький, Лихоженко, Лихоцький, Лиходій, Лихівський, Лиховський, Лиходієвський, Лихоман, Лихонос, Лихоносий, Лихоносенко, Лихоноша, Лиховій, Лихота, Лиховченко, Лихотенкий, Лихотченко, Лихуша, Лихоцький, Лихогуд, Лихолай*; або діяти нестримно, нерозсудливо, сміливо: *Лихач*;

б) за зовнішніми ознаками: *Лихолоб, Лиховид; Лихолат, Лихолата* – «обірванець, зубожілий»;

в) за віковими і родинними ознаками, приналежністю: *Лиходід, Лихопатер* – «лихий батько», *Лихобаба, Лихобабенко, Лихобабин, Лихобабін; Лихоліт, Лихолітенко, Лихолітченко*;

г) за здібностями: *Лиховайда* – «ватажок колядників; крикун», *Лихограй, Лихоігренко* – «той, хто майстерно грає на музичних інструментах», *Лихопій, Лихопой* – «талановитий співець» *Лихошва, Лихошвай* – «той, хто гарно шие одяг», *Лихошерсть* – «1. Майстер шерстяних виробів. 2. Злючий за характером чоловік», *Лихолап* – «лихий на лапу, тобто на руку: хабарник», *Лихопека* – «вправний пекар», *Лихолуп* – «забіяка»;

д) за місцем проживання: *Лихогорський*;

е) за національною ознакою: *Лихошвед*;

є) за ставленням до праці: *Лихолеженко* – «ледар, ледацюга»;

ж) за способом ходіння і танцювальних прийомів: *Лихоступ, Лихотоп, Лихолин*;

з) за станом фізичного здоров'я: *Лихогруд* – «особа великої фізичної сили».

4. Досить рідко такі мовні одиниці використовуються як псевдоніми: **Андрущенко, Андрій**. Псевд.: *Лихо* [Дей, с. 436], або заголовки, літературні антропоніми в художніх творах:

Тікайлихо

- Чом тебе бояться, **Тікайлихо**,

Хоч ідеши ти мимо мирно-тихо?

Іде дядько ледве-ледве клига...

Тікай, лихо! Далі тікай лихо... [Чхан, с. 135]

5. Досліджувані антропоніми сформувалися на основі загальноновживаної лексики як м о р ф о л о г і ч н и м способом за допомогою суфіксів **-ач-, -енк-,**

-ськ-, -цьк - : *Лихач, Лихенко, Лиханський, Лихацький*, так і лексико-синтаксичним - *Лихоліт, Лихоніг, Лихосавенко, Лихопавло, Лихоступ* та ін., де компонент **лих-** позиційно завжди виступає на початку слова, а в літературних антропонімах – навпаки: *Тікайлихо*.

6. Антропоніми такого змістовного наповнення активно функціонують у сучасному діловому мовленні, фольклорі, засобах масової інформації. У художній літературі вони використовуються для образної характеристики діючих персонажів. У них віддзеркалено значною мірою як негативні, так і позитивні риси характеру певних особистостей першопосіїв прізвиськових назв українського суспільства, які з часом успадкувалися їхніми нащадками як офіційні прізвища, втративши первісне смислове значення.

Література

1. Дей О. І. Словник українських псевдонімів та криптонімів (XVI-XX ст.). / О.І.Дей. Київ: «Наукова думка», 1969. - 558 с.

2.Словник української мови. В 11 т. – Т. IV. – Київ: «Наукова думка», 1973. – С.495-499.

3. Чхан М. А. Вибране. / М. А.Чхан. – Дніпропетровськ:ВАТ “Дніпрокнига”, 2007. – 407 с.

Репп А. Л.

викладач

*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ В АНГЛІЙСЬКИХ ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТАХ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Фразеологічний склад мови – скарбниця знань про культуру і ментальність народу. На думку В.М. Телії, фразеологічний склад мови – це дзеркало, в якому лінгвокультурна спільнота ідентифікує свою національну самосвідомість.

Фразеологічний фонд будь-якої мови є складною системою, яка відображає національно-культурну специфіку свідомості носіїв. Фразеологічну картину світу на сучасному етапі досліджували М. Ф. Алефіренко, Ю. Д. Апресян, А. Вежбицька, С. Г. Воркачов, І.О. Голубовська та інші вчені. Особливе місце в цій картині світу займають юридичні фразеологізми. Їх інтерпретація з англійської мови українською і донині не втрачає своєї актуальності. Тому, в цьому дослідженні, мова йтиме саме про особливості та способи інтерпретації юридичних фразеологічних одиниць.

Одним з перших шляхів перекладу розглянемо *фразеологічний еквівалент*. Це така образна фразеологічна одиниця (ФО) в рідній мові, яка повністю відповідає по змісту англійському юридичному фразеологізму, і яка базуються на одному з ним образі (тобто сюди відносяться інтернаціональні вирази). Наприклад, в українській мові існують ФО *рука правосуддя, за ґратами, чорним по білому*, які повністю збігаються за значенням, лексичним та граматичним складом з англійськими відповідниками *arm of the law, behind bars, in black and white*. Таким чином, значення та ідея ФО оригінального юридичного тексту будуть вдало передаватися в українському відповіднику.

Наступним методом є використання *фразеологічних аналогів*, як наприклад: *yes-or-no-question – перепресний donum, to catch smb. red-handed – сніймати на гарячому, against one’s better judgement – проти власної волі*. Кількість образних фразеологічних одиниць, які співпадають по змісту та образності в англійській та рідній мовах, порівняно невелика, тому значно частіше перекладачеві треба використовувати український фразеологізм, аналогічний по змісту англійському, але, який базується на іншому образі.